

Besættelsen
af
Politikens Hus

POLITIKEN

**Dagens
ret:
Arbejdsret!**

**Ekstra
Bladet**

Ingen bare lår og bag,
før vi vinder vores sag

To historier om samme sag

„Den levende avis“ på Rådhuspladsen i København lå i dvale i hele 13 døgn i december måned 1972. Død var den altså ikke, og i Huset var der liv og røre både dag og nat i de 13 dage, hvor Politiken og Ekstra Bladet ikke udkom. Der var konflikt i Politikens Hus, og konflikten engagerede tusinder af mennesker uden for Huset – læserne, der måtte undvære deres daglige avis, og de faglige organisationers folk sammen med dommerne i Arbejdsretten. Men også utalte sympatiserende med det tekniske personales kamp mod en forstokket bladledning.

Her beskrives balladen omkring Politiken i to versioner. Først den officielle, det vil sige beskrivelsen af konflikten, som den fremtrådte i Dansk Typograf-Forbunds delegeretmøde-beretning i sommeren 1973. Dernæst den dagbog, som en af de konfliktramte typografer i Huset førte fra første til sidste dag.

De to redegørelser om samme sag beretter højst forskelligt om konfliktens forløb, men just i deres forskellighed, som på intet tidspunkt er indbyrdes modsigende, består deres fælles værdi.

„Danske typografer er historiens lokomotiv“ blev kampens slogan.

Beretningen

I DT-F's skriftlige beretning foran forbundets delegeretmøde i 1973 kan man på siderne 104 og 105 læse følgende:

I sag nr. 7059 og 7062 havde Dansk Arbejdsgiverforening for Danske Dagblades Arbejdsgiverforening for A/S Dagbladet Politiken anlagt sag mod Dansk Typograf-Forbund for et antal beskæftigede medlemmer i virksomheden. Sagens omstændigheder var følgende:

Ved en række møder mellem repræsentanter for det tekniske personale og virksomhedens ledelse havde man drøftet de fremtidige beskæftigelsesforhold i håndsetteriet under hensyn til den forventede arbejdsmængde. Den 15. oktober 1972 opnåedes der enighed om, at der „til vurdering af forholdet mellem den aktuelle arbejdsmængde og det tilsvarende behov for arbejdskraft“ nedsættes et udvalg bestående af 2 repræsentanter fra hver side. Udvalgets opgaver skulle være „gennem fælles vurdering af karakteristiske eksempler på de aktuelle arbejdsopgaver at belyse aktuelle behov for arbejdskraft“. Det var ligeledes udvalgets opgave at „påpege mangler i tilrettelæggelse og organisation af arbejdet i håndsetteriet“.

Udvalgsarbejdet afsluttedes den 28. november 1972 med afgivelse af en rapport, som herefter skulle undersøges og gennemdrøftes af parterne. Sideløbende med nævnte udvalgsarbejde havde Politikens ledelse foretaget ialt 17 opsigelser af arbejdere i håndsetteriet, heraf de 2 sidste til fratrædelse den 1. december 1972.

På et møde fredag formiddag den 1. december drøftede tillidsmændene fra håndsetteriet og repræsentanter fra Politikens ledelse problemerne omkring urimeligheden i at fastholde de 2 sidste opsigelser. Politikens ledelse ønskede ikke at trække opsigelserne tilbage og man henviste til, at der ikke ville komme flere afskedigelser i resten af kalenderåret. Dette bevirkede, at håndsetterne spontant nedlagde arbejdet som protest imod ledelsens fremgangsmåde, hvor man havde handlet hen over hovedet på udvalgets medlemmer og stik imod de tanker, som var nedfældet i udvalgets arbejde. Arbejdet i de øvrige afdelinger fortsatte, men den 2. december blev de tilstedeværende tillidsmænd kaldt til møde med husets

I sluttet trop og med faner og transparenter gik Politikens typografer til Arbejdsretten på Sankt Annæ Plads, og marchen vakte betydelig opsigt i byen.

ledelse og fik her oplæst en meddelse om, at alle forbundets medlemmer og personalet i pakkeriet blev hjemsendt med øjeblikkelig virkning og al løn var suspenderet fra samme øjeblik, og at det stod enhver frit at søge andet arbejde. Personalet nægtede at forlade arbejdspladsen og samtidig besluttede man at holde huset besat, således at konflikten var under kontrol.

Onsdag den 6. december blev sagen behandlet i Arbejdsretten med det største antal tilhørere i institutionens historie. Arbejdsretten afsagde en foreløbig kendelse, at strejken var ulovlig og arbejdet straks skulle genoptages. Dette blev forelagt personalet, som næsten enstemmigt besluttede at fortsætte strejken. Før strejken op til Arbejdsrettens domsafgørelse blev der afsagt en kendelse, hvorefter de i arbejdsnedlæggelsen deltagende typografer skulle betale i bod for hver time 10,50 kr. for dagene den 1., 2. og 3. december og 12,00 kr. for dagene 4. og 5. december, hvor strejken fortsatte, uanset det på fællesmødet passerede. Sagens omkostninger blev 1000 kr., som Dansk Typograf-Forbund skulle udrede.

Den 7. december 1972 fremsendte Dansk Arbejdsgiverforening for A/S Dagbladet Politiken

en kontinuationsklage under henvisning til strejkens fortsættelse efter Arbejdsrettens kendelse. Samtidig med at man opfordrede Landsorganisationen i Danmark til at fremlægge i Arbejdsretten referat fra Dansk Typograf-Forbund, Københavns afdelings generalforsamling den 6. december 1972. Dette blev senere fulgt op med, at man ønskede en afskrift af Dansk Typograf-Forbunds beslutning om at yde et lån på kr. 250.000 til forbundets af Politikens ledelse lock-outede medlemmer. I en skrivelse af 11. december 1972 foreslog Dansk Arbejdsgiverforening overfor Landsorganisationen i Danmark, at der blev afholdt et fællesmøde i sagen, samtidig med at man efterlyste, hvilket skridt organisationerne havde gjort for at efterleve rettens kendelse af 6. december 1972. Fællesmødet fandt sted den 13. december 1972. Efter meget langvarige forhandlinger blev der opnået et forlig om en aftale som primært indebar, at de 2 opsigelser, som var det egentlige grundlag for konflikten blev trukket tilbage. Forliget blev godkendt af personalet med 81 stemmer mod 4.

Derefter fulgte nogle forberedende retsmøder i Arbejdsretten vedrørende Dansk Arbejdsgiver-

forenings krav om bod for strejkens fortsættelse efter den 6. december samt organisationsansvar over for forbundet og dettes københavnske afdeling.

Den afsluttende forhandling om sagen fandt sted den 29. maj 1973, hvor man overlod til retsformanden uden præjudice for fremtidige afgørelser af afgøre bodsspørgsmålet. Retsformanden fastsatte boden til kr. 12,50 for hver time, de indklagede typografer havde deltaget i arbejdsnedlæggelsen i dagene fra den 6.-13. december 1972. Arbejdsgiverne frafaldt at gøre forbundsansvar gældende og trak klagen tilbage.

Dagbogen

Da Politikens Tekniske Klub fyldte 75 år, markeredes jubilæet bl.a. med udgivelsen af et festskrift. Heri kan man på siderne 37-41 læse typograf Jens Hørdams dagbog over de 13 konflikt-dage. Han kaldte sine dagbogsblade for „Danske typografer er historiens lokomotiv!“:

Danske typografer er historiens lokomotiv,

kom der til at stå i vinduet ud mod Rådhuspladsen, under den 13 dage lange konflikt i december 1972. Udsagnet var en redigeret udgave af Broby-Johansens foran vor Frue Kirke fra 20'erne, hvor han med et papskilt prøvede at få forbigaserende overbevist om, at de selv var herrer over historien, hvad enten de ville være det eller ej. „Jeg er historiens lokomotiv!“ stod der på hans skilt. Med dette lille lån havde typograferne slået temaet fast for strejken og den senere besættelse af Politiken: Hvem skal bestemme det historiske forløb, profitten eller mennesket?

Fredag d. 1.12. holdt håndsætterne møde klokken 14.00, hvor man forlangte at opsigelserne af 2 kolleger blev trukket tilbage. Huset havde igennem længere tid fyret adskillige typografer samtidig med, at man havde sendt arbejde ud i byen. Med de sidste 2 afskedigelser var man 17 mand færre i håndsættergruppen, end man havde været ved feriesæsonens afslutning. Huset nægtede at trække opsigelserne tilbage på et møde kl. 15.00, og da håndsætterne fortsatte deres

Der var trængsel i trykkerihallen, når fellestillidsmand Jørgen Mogensen orienterede om „slagets gang“. De ophængte tekster er ikke til at tage fejl af..

møde, blev det erklæret for ulovlig arbejdsnælgelse kl. 16.45. Dette var den berømte dråbe, og håndsætterne forlod deres arbejdsplads.

Mens strejken var en realitet for håndsætterne, mødte alle andre grupper i Huset til normal arbejdstids begyndelse, dog uden at lave aviser.

Lørdag d. 2.12. holdt den 125 mand store håndsættergruppe møde og vedtog ved skriftlig afstemning – 104 for og 4 imod – at fortsætte strejken.

Denne beslutning var Husets ledelse ikke sen til at tage op. Og med en arbejdsretskendelse fra 1968 om ikke-strejkende bogbinderes hjemsendelse fra Aller i hånden, fik resten af personalet besked klokken 19.00 lørdag aften om, at de måtte være med til at dække deres strejkende kollegers byrde. Så poetisk kan det udtrykkes i arbejdsretssprog!

Men Huset havde gjort regning uden vært. De opmødte typografer og litografer nægtede at lade sig fritstille. Det var lige så meget deres arbejdsplads som det var nogle tilfældige lederes, og da man ikke var helt sikker på, at Huset var bedre til at skøtte maskinerne, end de var til at behandle deres medarbejdere, besluttedes det at blive i Huset og passe på inventaret. Så var det da i det mindste kun menneskene der kom til at lide under en dårlig ledelse.

For de sene aftenvandrere der slog et smut hen over Rådhuspladsen efter søndagens avis, var det et mørkt og lukket hus, der mødte deres blik. Havde de den vane at stå og få den sidste nyhed fra Politikens lysavis mens de stod i kø ved kiosken, blev de slemt skuffet. Lysavisen var blevet inddraget i kampen om Politiken. De besættende typografer og litografer havde slukket for den klokken 19.15. „Haves: Idioti! Ønskes: Demokrati! Politiken har demokrati i lederen, men diktatur i ledelsen!“ Disse, og adskillige andre plakater, udsmykkede vinduerne ud mod Vester Voldgade søndag d. 3.12.

Huset, der normalt kunne konkurrere med kirkerne i affolkethed søndag morgen, sydede af aktivitet. Natholdet var blevet afløst klokken 6.00 af 75 udhvilede typografer og litografer. Da de var 'fritstillet' til andet arbejde, tog det dem ikke lang tid at skifte vinkelhage, stikjern og pladenøgle ud med fedtfarver og pensel. I løbet af

Solidariteten fra landets øvrige trykkeriers kolleger var enorm. Her er det formanden for BT-Klubben, Ejner Davidsen, der afleverer „et første bidrag“ på 25.000,- kr.

formiddagen fik de forvandlet Politikens facade til en dansk udgave af muren omkring Den Himselfreds Port i Peking. Og til de forbipasserendes forundring så det ud til, at Vester Voldgade havde fået sin egen vægavis.

Men mens lockoutede typografer og litografer demonstrerede deres opfattelse af moderne udtryksformer på Rådhuspladsen, var det kun det sædvanlige gamle juristeri der kom ud af et møde mellem organisationerne. Hovedaftalens entydige formulering af ledelsesretten var en lige så uindtagelig fæstning for de grafiske fagforeninger, som Stalingrad havde været det for tyskerne under krigen.

Budskabet var klart. At sige til folk at de godt kan gå hjem, for der er ikke mere arbejde, er lovligt! Men at svare, så går vi alle hjem, er klart ulovligt!

Mandag d. 4.12. var der indkaldt til stort møde i kælderen for de lockoutede. Presse 11, der normalt buldrede Ekstra Bladets og Politikens meninger ud over det ganske land, tjente som talerstol for helt andre meninger.

På mødet gav klubformand Jørgen Mogensen og afdelingsformand Louis Andersen en orientering om konfliktens start og videre udvikling.

Der var stor aktivitet blandt „besætterne“ i bladhuset med fremstilling af plakater og andre former for orientering af offentligheden om konflikten, men man kunne også, som det ses herunder, slappe af og hygge sig i ventetiden på, at bladledelsen kom til fornuft.

I efteråret 1973 opførte Skifteholdet sit stykke om konflikten, og her ses øverst og nederst et par scener derfra. I midten to af stykkets forfattere, Poul Kent og Jens Hørdam. De to andre forfattere var Sven Jensen og Peer Sture Nielsen.

Der blev nedsat forskellige udvalg til varetagelse af økonomi, kommunikation og organisation, og det blev vedtaget at man skulle forberede en stor demonstration til Arbejdsretten, hvor der var procederende møde om onsdagen.

Sent mandag aften afgav Arbejdsretten en foreløbig kendelse. Håndsætterne skulle straks genoptage arbejdet. Ved samme møde havde Huset afvist enhver form for kompromis. „Så længe der findes uretfærdighed, udkommer Ekstra Bladet ikke“, stod der om tirsdagen i vinduet ved siden af Ekstra Bladets røde postkasse til klagebreve. Onde tunger vil vide, at et par klagebreve over Politikens måde at behandle sin arbejdskraft på, fandt vej til Ekstra Bladets klagecentral.

Sympatitelegrammer fra andre grafiske virksomheder begyndte at strømme ind. 11'rens talerstol var blevet udsmykket med et specielt designet kalenderlys, så enhver kunne orientere sig om hvor længe konflikten nu havde varet. Ikke for ingenting var det julemåneden.

Dagens ret: Arbejdsret! var der et lyst hoved der havde lavet en spiseseddel med onsdag den 6.12.

Dagen startede med en demonstration til Arbejdsretten, som skulle have møde om bodens størrelse til de strejkende håndsættere klokken 9.00. Demonstrationen udgik fra Vester Voldgade og de røde faner var fundet frem til lejligheden. Kneb det med at huske hele teksten til Internationale, så gik det bedre med den til dagen digtede remse: *Ingen bare lår og bag, før vi vinder vores sag.* På Skt. Annæ Plads tog fanebærerne opstilling ved indgangen til Arbejdsretten, og stod under hele procederingen med fanerne højt løftede, så ingen kunne være i tvivl om deres mening om arbejdsretten. Et sidelokale til selve domssalen var blevet indrettet til kombineret varme- og ølstue, og da samtlige 400 i demonstrationen benyttede det flittigt, tjente retsbetjenten en pæn ekstraskilling på ølsalg den dag. Selve retssalen var proppet med grafiske arbejdere, og adskillige skulle vist lægge meget stramme bånd på sig selv, for ikke at give deres oprigtige mening om den domstol luft. Men alt forløb uden den mindste form for uartikuleret optræden, og dommere og domsmænd måtte

vistnok revidere deres opfattelse af demonstrerende arbejdere.

En time efter at sagen var optaget til doms, var sidelokalet ryddet for flasker og askebægre og efterladt i den stand, som det var taget i brug. Demonstrationen var opløst og fanerne rullet sammen. Skt. Annæ Plads var igen blevet de multinationale selskabers anonyme domicil.

Uden skelen til ret og rimelighed, men med øjnene stift rettet mod de juridiske paragraffer, afsagde Arbejdsretten sent samme eftermiddag en foreløbig kendelse. Thi kendes for ret: Håndsættere haver arbejde at forrette.

Torsdag d. 7.12. er en dato sportsredaktionerne på de to lukkede aviser tænker tilbage på med vemod. Tøm Bogs, der var blevet krøllet og fønbølget i ringen mod den regerende verdensmester Monzon, skulle om aftenen prøve canvas'ens skridsikkerhed mod amerikaneren Vinales. Da Aksel Alstrup på Ekstra Bladet og Flemming Nielsen på Politiken ikke havde mulighed for at komme med deres bud på udfaldet af kampen i deres egne aviser, trådte Frederiksborg Amts Avis hjælpende til og gav de to journalister spaltepads til deres profetier. Ak, så rørende yttingsfriheden forsvares.

Samme dag blev nøglen drejet endnu en gang rundt på Politiken. Pakkeriets personale blev smidt hjem. Arbejdsretten havde talt og ledelsen forstået at lytte. Havde ledelsen haft forståelse for, at det godt kan betale sig at lytte til andre røster end dem man hører i Arbejdsretten, kunne den have ringet til Louis Andersen og forhørt sig om stemningen på afdelingens kvartårlige generalforsamling. Måske kunne det have bragt den til fornuft.

Salen havde været en sydende heksekedel af indignerede typografer, der igen og igen gik på talerstolen og udtrykte deres sympati med deres kolleger på Politiken.

25.000 kroner er kun første afdrag, sagde Ejner Davidsen fra BT til Jørgen Mogensen, da han overrakte BT-klubbens første økonomiske håndsrækning. BT-klubben havde også hørt Arbejdsrettens dom, men havde draget en lidt anden konsekvens end Politikens ledelse.

Nu skulle der penge til. *Og penge det kom der.* Fredag d. 8.12. var der allerede afleveret 40.000

kroner, og endnu bedre, på samtlige indbetalinger stod der: Første afdrag.

Meddelelsen blev givet fra Folkets Talerstol, som 11'eren var blevet bygget om til af trykkerne. Jørgen Mogensens stemme, der var blevet anstrengt til det yderste i den forløbne uge, havde fået det lidt lettere. Nu behøvede han ikke at skrigesom en vikar i en 10'ende klasse, for at være sikker på at blive hørt af samtlige 400 tilstedeværende, han kunne nøjes med at tale stille og roligt ned i Peer Stures Rockbands gamle mikrofon.

Journalisterne var begyndt at være bange for ledelsens måde at forvalte ytringsfriheden på, og rettede en henvendelse til samme om øjeblikkelig genoptagelse af forhandlinger med typograferne.

Lørdag d. 9.12. mødte trykker Hartvig Olsen op til kælderens vagthold med nedsat synsevne. Han havde glemt sin overmund. Hændelsen kan man læse i trykkernes logbog fra besættelsen af Politiken.

Om Hartvig Olsen havde været så forudseende, at han allerede inden han gik hjemmefra var klar over, at Huset ville komme med et eller andet lille smart nummer af en meddelelse til offentligheden, melder logbogen intet om. I hvert fald kom Huset med et udspil. Man tilbød at fyre to ældre kolleger i stedet for to unge. Hartvig Olsen så godt den dupligerede skrivelse, men var heldigvis, på grund af sit lille handicap, ude af stand til at læse den. Mere synsstærke holdkammerater havde finfølelse nok til at forbigå den.

Højt på hjørnet maner flaget, kamp for ret og menneskeværd, kom der til at stå i Jesper Jensens sang om Politiken.

Ideen til pladen 'Strejken på Politiken' blev undfanget i Peer Stures hoved søndag den 10.12., men endnu skulle der gå 8 dage inden resultatet kunne høres.

Ledelsens bizzarre syn på ret og menneskeværd afstedkom en 5 timer lang og resultatløs forhandling.

Hvad mon konerne tænker? tænkte en typograf højt, så højt at Louis Andersen hørte det og omgående besluttede, at der skulle indkaldes til en kombineret fest- og informationsaften i Falkoner Centret tirsdag aften.

På forlaget Demos udsendtes en grammofonplade med sange skrevet til konflikten af Benny Holst, Per Schultz og Jesper Jensen. Overskuddet ved salget gik til de strejkende porcelænsarbejdere.

Retten sidder i spydstagen, skriver Morsø Folkeblad i sin leder d. 11.12. Rigtigt tænkt, sagde direktørerne Ernst Klæbel og Olaf Poulsen i munden på hinanden.

Kort tid efter at Morsø Folkeblad var på gaden med sin fordanskning af Maos gamle revolutionære tese 'Magten sidder i et geværløb', udsendte Politikens ledelse en telex over Ritzaus Bureau, hvori man redegjorde for den nye revolutionære situation på Politiken. Samtlige typografer er smidt ud!

Anker Jørgensen talte i publicistklubben i sin egenskab af pressens minister. Vagn Fleischer Michaelsen, der ikke kendte noget til arbejdsgivernes nye Morsø-ånd, stillede ministeren et direkte spørgsmål: Kunne ministeren ikke gribe ind i konflikten på Politiken? Anker Jørgensen indkaldte til et møde klokken 22.30 samme aften.

Peer Sture havde talt med Karsten Sommer fra forlaget Demos og lokket ham med på ideen om en plade.

I en seng på hospitalet lå Jesper Jensen med et brækket ben. Peer Sture, Hugo Jensen og Sven Jensen fortalte ham om de to fyrede hånd sættere, og om hele konfliktens forløb og optrapning. Mellem lagner og gips, snore og lodder, skrev Jesper Jensen 'Højt på hjørnet' til melodien fra 'Oh my darling Clementine'. Senere under indspilningen var der et musikalsk øre der fandt ud af, at den også kunne synges på melodien til Bert Brecht og Kurt Weills gamle 'Mackie Messer'. På fællesmødet samme dag - tirsdag d. 12.12. - kunne man se med hvilken ro fyringen

Sådan reklamerede Skifteholdet for sin forestilling, „Hvor blev avisen af?“ Stykket opførtes med succes 85 gange rundt i landet.

af hele Teknisk Klubs medlemsskare blev taget. Kalenderlyset der i datoer gik frem til den 24., var blevet udstyret med et forklarende skilt, hvorpå der stod: Vi har flere lys!

Anker Jørgensen tog sin to måneder gamle værdighed som pressens minister alvorligt og indkaldte til et nyt møde kl. 15.30. Mødet endte lige så resultatløst som det første.

Vi er pilene for skytten, skytten er vor Jørgen M., havde OFA skrevet til melodien 'Når jeg ser et rødt flag smælde'.

Sangen blev sunget i Falkoner Centret tirsdag aften, hvor Jørgen Mogensen og Louis Andersen fik typografernes bedre halvdele på andre tanker. Hostrup og Oehlenschläger lever kraftfuldt videre i det danske sprog, hvad enten det er på Morsø eller på Frederiksberg.

Annonceagenterne blev slemt skuffede, da de mødte op onsdag den 13.12. kl. 10.00 til det aftalte orienteringsmøde med Jørgen Mogensen. Af hans dagkalender fremgår det, at mødet blev aflyst. Det møde, der var begyndt i Dansk Arbejdsgiverforening kl. 9.00, og som skulle være en drøftelse af nogle tekniske ting omkring Arbejdsrettens domsafsigelse fredag d. 15.12., havde udviklet sig til en regulær forhandling.

Klokken 16.00 opnås der forlig som indebærer, at opsigelserne af de to håndsetttere trækkes tilbage og alle andre ansatte indtræder i deres pladser med samme anciennitet som før konflikten.

Klokken 17.30 var samtlige lockoutede typografer samlet i trykkeriet.

Indkaldelsen var foregået pr. telefon.

Jørgen Mogensen gav en orientering om dagens forhandlinger fra Folkets Talerstol og fremlagde håndsætternes afstemningsresultat: 81 for forliget og 4 imod.

Ytringsfriheden skal ikke være nogle få kapitalisters lystsejlere, men demokratiets færger, sagde Louis Andersen fra Folkets Talerstol, da han havde fået ordet for en afsluttende kommentar. Og da Louis Andersen ikke ville være typograf med stort 'T', hvis han ikke i sådan en stund lod sig rive med af sejrusrusen, skal denne lille morsomhed fra en tilhører sikkert kun opfattes som et venskabeligt klap på skulderen: Sådan må Bjergprædikenen have lydt.

Efter mødet blev plakaterne i vinduerne fjernet. De blev pænt rullet sammen og gemt til en anden god gang. Ledelsen var jo stadig den samme.

Klokken 18.30 kunne lysavisen igen ses på Rådhuspladsen. Det første budskab lamperne sendte ud i den mørke decemberaften var: Politiken – en levende avis. Den ægte vare måtte abonnenterne vente på til fredag, da arbejdet først blev genoptaget i fuldt omfang fra torsdag kl. 12.00.

Goddag til håndsetter Vinkel Hage, farvel til Folkets Talerstol. Redaktøren af ATS mente, at håndsetter Vinkel Hage havde været ude for et optisk bedrag og derfor havde haft svært ved at få hånden på plads og gi' den hele armen. Notitsen står i Politikens moderorgan fredag d. 15.12., den første avis efter konflikten.